

lògica independent i fins un origen realment divers, que arrenca de l'adjectiu ll. *campanus*, -na, -num, 'camperol' (veg. infra *campaner*, -era): observem ja que la locució catalana es tradueix per expressions de ben altre sentit en les llengües més conegudes i afins: fr. *faire l'école buissonnière*, cast. *hacer novillos*, angl. *play truant* o *jump a class*, al. *die Schule schwänzen*: la idea bàsica en català sembla haver estat 'córrer pels camps, campar-se-la fora del poble, camperolament', de la qual cosa no manquen paral·lels en parlars de gent lligada d'antic amb la nostra, com els sicilians: a Messina en diuen *far campagnola*, pròpiament 'fer pagesia, córrer la petita plana' (MLWagner, VKR v, 43); tant si en català surt de *campanus* directament o s'extragué de *campaner* en el sentit de 'xicot que s'obstina a córrer pels camps', cf. infra, *campaner*.

DERIV.: *Campanada*, *Campanejar*; *campaneig* (Verdaguer), *Campaneta* 'campana petita' [1381, DAg., AlcM], 'úvula, gargamelló' [Lab. 1839], 'diverses flors i vegetals' [DBal., DAg.],¹ etc., en el darrer sentit també *campanell* en J. Ruyra,² o *campanella* o *campànula* amb gènere *campanulàcies*: mentre que *campanella* és més antic per a 'esquella, cascavell' [Muntaner].

Campaner 'el qui toca campanes' i 'el qui en fa' («campanarius, fusor cymbalorum», OPou, *ThPu.*, 162); i com a adj. *campaner* es lliga amb el citat *fer campana* (supra) en el sentit de venir directament del significat del ll. CAMPANUS, -NA, -NUM, com sigui que s'ha aplicat a coses diverses del camp: *aloers campaners* [S. XIII], gallines que s'encampen (mall.), i *oliveres campaneres* les que neixen entre conreus o vinyes tarr. (a. 1752, doc. del llibre de Daniel Recasens sobre La Secuita, 6); altrament ja Cavanilles com a nom de planta (II, 326). *Campaneria*, *Campanut*, en altres textos no solament moderns i més susceptibles d'infl. cast. sinó en fonts mallorquines de segles passats, DAg. i 1535, AlcM.

Per a la torre de les campanes d'edificis eclesiàstics, etc., s'han usa en català *campanil*, antic i molt possiblement no manllevat de l'it. [2 exs. del S. XIV, des de 1343], *campanal*, *campaner* i *campanar*: aquest amb caràcter no tan predominant des dels orígens, com podria donar a entendre la seva difusió tan general avui en les quatre regions de la llengua, car almenys veiem que la cita sovint donada de Muntaner no sembla pertànyer al text autèntic: «muntaren tots --- que no n'escaparen mas tres, qui se'n muntaren en un *campaner*» porta (i no *campanar*) l'ed. Casac. (§ 215, VI, 46.33), i cal ser ben escèptic i fins negatiu en la qüestió d'identificar-hi el nom del poble ja pre-català de *Campanar* en l'Horta Valenciana.³

Però figura ja en textos dels Ss. XIV-XV (cites de la Cròn. del Cerimoniós, de PJComes, d'un doc. barceloní de 1500 en DBal. i DAg.); avui no solament arriba fins als límits extrems de la llengua pel Nord (Àreu de Vall Ferrera, 1933) sinó que els ultrapassa pel NE. (Vingrau, lld.) i amplament cap al NO. (Vacamorta a prop de Graus-Campo), i a diversos pobles de les valls de Tena i de Guara i fins a Echo (Kuhn,

RLiR XI, 189).

Tanmateix *campanar* alterna per aquella banda amb el tipus en -ALE, que ultra formes gascones (*campanau Aran*, etc.) apareix com a *campanal* en bastants pobles alt-aragonesos: Ansó, Tena, Guara, V. de Broto, ibid., així com a Bielsa (1965; BDC XXIV, 164), i més cap a terra baixa (Fonz, AORBB II, 257; antic *Esp. Sagr.* XLVIII, 31); i també tenim *campanal* en una prolongada franja catalana, des de Benasc (BDC VI, 21), la vall de Cornudella en l'Alta Ribagorçana (1957), Llitera, Calaceit (Griera, BDC XX), i fins entrant més endins cap a l'alt Pallars (Rialb de Noguera, 1959), àdhuc a la ribera esquerra de l'Ebre (Ginestar, 1936).

És clar, doncs, que més que d'una repartició originària aquesta àrea dóna idea d'una pressió dels centres episcopals d'Urgell i Lleida introduint el *campanar* de la *koiné* catalana cap a Ponent. Un mot quasi homònim (més que no pas cap extensió traslladada) tenim en la denominació d'una peça de fusta del teler de teixir (veg. tanmateix el gravat d'AlcM, s. v. *campanaret*, § 2): que ja veiem en la definició d'OPou: «los *campanarets* hon està la puà: appendix, ancon» d'aplicació clara a filatura i teixits (puix que va seguit de «la puà de ferro: obeliscus» i de la *fusada*), i que deriva d'un anàleg *campanar* (AlcM, § 3), puix que això precedeix immediatament allò en el *ThPu.* (310-311) i junt amb *lo torn de filar llana, los petges, la cordeta* hi llegim «lo *campanar* qui té la corda: tibicent». *Acampanar*, -nat, *acampanament*; *encampanament*.

CPT.: *Campaniforme*.

¹ No sols la *Campanula Trachelium* L (Serradell, *Sota Terra*, Club Muntanyenc I, 127), i les diverses convolvulàcies, campanulàcies, etc., que detallen els DFa. i AlcM, sinó també una mena de bolets (Tor de V. Ferrera, 1932). — ² «De totes les branques / pengem a serrells, / flocs de roses blanques / i blaus *campanells*», *El País del Plaer*, O. C., 955b, vers que en una de les dues versions apareix substituït per «lliris i clavells» (no estava segur del mot?, o més aviat vol millorar evitant una frase més adozenada?). — ³ Tot indica, i fins les formes antigues, que tant *Campanar* com els dos *Campanet* (mall. i val.) són antics collectius del mossàrab *capana* ll. CAPANNA amb propagació de la nasal: o sigui que *Campanar* és equivalència mossàrab del ben pròxim *Cabanyal*, i *Campanet* amb el men. *Campaneta* són collectius en -ETUM o derivats arabitzats en -ATA.

Campant, V. *camp* *Campànula*, *campanulàcies*, *campanut*, V. *campana* *Campanya*, *campanyol*, *campar*, *campassa*, *campatge*, V. *camp*. Veg. també el que dic de *Campdevàdol*, *Campdorà* i *Campcardós* a l'article *camp*, i el que indico de *Campanar*, *Campanet* i *Campaneta* a l'article *campana*. *Campejar*, *campell*, *camper*, -era, *camperol*, *camperri*, *campestre*, *campetx*, *campetxana*, *campetxe*, -etxo, V. *camp* *Campinorat*, V. *capiró* (CAPA) *Campió*, *campionat*, *campir*, V. *camp*